

drei (no. 8—10) in Frankreich (Mittel-, West- und Südostfrankreich), eins (no. 11) in Spanien (in der Nähe von Madrid), eins (no. 12) in Algerien, Nordafrikanische Küste, und schliesslich eins (no. 13) in Deutschland, Hessen-Nassau (siehe auch „der Vogelzug“, 1, 1930, S. 46). Dies sind die einzigen Resultate mit in Holland beringten Purpurreihern überhaupt.

De Geographische Verbreiding der *Pycnonotidae* van Azië en den Indischen Archipel, I,

DOOR

Mr Dr R. C. E. G. J. Baron SNOUCKAERT VAN SCHAUBURG.

Ik heb de genera *Bostrycholophus* Büttikofer 1896, *Molpastes* Hume 1873, *Laedorusa* Cabanis 1850, *Pachycephalixus* Büttikofer 1896 en *Crocopsis* Reichenbach 1850 in het geslacht *Pycnonotus* Boie 1826 gesteld of hersteld. Tevens op het voorbeeld van de beste moderne ornithologen, de genera *Chloropsis* Jardine en Selby 1826 en *Aegithina* Vieillot 1816, die vroeger respectievelijk in de familiën *Phyllornithidae* en *Timeliidae* werden gerekend, in de *Pycnonotidae* opgenomen. De *Irenidae* behooren tot de *Pycnonotidae*, waarvan zij een subfamilie zijn, zooals door sommigen geschreven wordt.

Genus: *Hapalopteron* Bp. 1854.

[Er wordt ook wel *Apalopteron* geschreven, maar dit is fout want de twee Grieksche woorden waaruit de naam is samengesteld, zijn *ἀπαλός*, niet *απαλός* (zacht of week), en *πτερόν* (vleugel).]

1. *Hapalopteron familiare familiare* (Kittl.).

Ixos familiaris Kittlitz, Mém. Acad. St. Pétersb. des savants étrangers I, 1831, p. 235, pl. 13, Bonin eilanden in de Japansche zee. Loc. typ. Mukosima (Tori VI, nr 30, Nov. 1930, p. 330).

Bonin, SHARPE, Catal. Birds Brit. Mus. VI, p. 120, noot. Chichisima, coll. K. NAGAYO, twijfelachtige localiteit.

2. *H. familiare hahasima* Yamashina, *Tori* VI, nr 30, Nov. 1930, p. 330, Sekimon-Yama.

Sekimon-Yama ligt op het eiland Haha-sima, een van de Bailey-groep van de Bonin-eilanden. Bewoont ook Mei-sima in diezelfde groep. De subspecies is goed (Nov. Zoöl. 1932, p. 391).

Genus: *Aegithina* Vieillot 1816.

syn. *Iora* Horsfield 1820.

Dit genus, vroeger veelal tot de *Timeliidae* gerekend, wordt bij de *Pycnonotidae* geplaatst door de meeste recente auteurs:

CHASEN en KLOSS, *Bulletin Raffles Museum* no. 4, 1930, p. 60—61.

MC. GREGOR, *Manuel of Philippine Birds*, 1909, p. 497.

LA TOUCHE, *Birds of eastern China* I, 1925, p. 85.

BUCKNILL en CHASEN, *Birds of Singapore Island*, 1927, p. 177.

ROBINSON en KLOSS, *Treubia* V, 1924, p. 283.

BARTELS en STRESEMANN, *Treubia* XI, 1929, p. 125.

OBERHOLSER, *Bulletin* 159 U. S. Nat. Mus. 1932, p. 75.

enz. enz.

1. *Aegithina tiphia tiphia* (L.).

Motacilla tiphia L. *Syst. Nat.* 1758, p. 186, Bengalen.

(Sommigen schrijven *typhia*, maar *tiphia* is de origineele schrijfwijze van LINNAEUS).

Noordelijk en noordoostelijk Britsch-Indië tot in het westen van Siam, WHISTLER, *Handbook of Indian Birds*, 1928, p. 47.

Siam, vrij gewoon, gaande zuidelijk ten minste tot Bandon, GYLDENSTOLPE, *Ibis* 1920, p. 489.

Siam en Tenasserim, zeer gewoon, ROBINSON en KLOSS, *Journal Nat. Hist. Soc. Siam* V, no. 3, 1924, p. 258 en LOWE, *Ibis* 1933, p. 267.

Salanga (= Puket = Junk Seylon), A. MÜLLER, *Salanga*, p. 15; Centraal Annam, zeer talrijk in de vlakke, in tuinen en hekken, DELACOUR en JABOUILLE, *Ibis* 1925, p. 245 en 1928, p. 291; Fransch Indochina, algemeen verbreid, DELACOUR, *Ibis* 1929, p. 409.

Zuid-Laos, BANGS en VAN TYNE, *Field Mus. Nat. Hist.* vol. XVIII, no. 3, 1931, p. 76. ENGELBACH, *L'oiseau et la R. F. O.*, 1932, p. 484.

Pulo Condor (eiland ten zuiden van Cochinchina), ROBINSON en KLOSS, Journal Siam Soc. Nat. Hist., Suppl. VIII, no. 2, 1930, p. 84.

Yunnan Z. W. ROTHSCILD, Nov. Zoöl. 33, 1926, p. 304 (één ♂).

Maleisch schiereiland, waarschijnlijk zeer gewoon bij Trang, ROBINSON en KLOSS, Ibis 1911, p. 55.

2. *A. tiphia styani* La Touche, Bulletin Brit. Orn. Club 43, 1923, p. 174, Zuid-Yunnan (twee stuks). Het type bevindt zich in de collectie ROTHSCILD, Nov. Zool. 34, 1927, p. 45.

Tonkin en Noord-Laos, BANGS en VAN TYNE, Field Mus. of Nat. Hist. vol. XVIII, public. 290, 1931, p. 76. Deze auteurs noemen *styani* een zeer goede subspecies, die, behalve groter afmetingen, ook een helderder kleur aan de onderzijde en meer groen op de punten der staartvederen heeft, tegenover de echte *tiphia*.

Naar voorkomt uit de vindplaatsen, heeft *styani* een meer noordelijke, *tiphia* een zuidelijker verbreiding.

3. *A. tiphia humei* S. Baker, the Fauna of British India, Birds, vol I, sec. Ed., 1922, Central India.

Zuid- en West-Rajputana, de centrale provinciën en de zuidelijke Vereenigde provinciën, WHISTLER, Handbook of Indian Birds, 1928, p. 47.

4. *A. tiphia multicolor* (Gm.).

Fringilla multicolor Gmelin, Syst. Nat. I, 2, 1789, p. 924, Ceylon.

Syn. *Motacilla zeylonica* Gmelin, ibid., p. 964, id.

Ceylon en Zuid-Voorindië, WAIT, Birds of Ceylon, 1925, p. 50.

Op Ceylon noemt WAIT *zeylonica* (= *multicolor*) wijd verbreid en gewoon.

5. *A. tiphia singaporensis* Chasen en Kloss, Bulletin Raffles Mus. V, 1931, p. 85, Pulo Ubin (eiland in de straat van Johore).

Singapore-eiland; de vorm, die daar voorkomt, werd door BUCKNILL en CHASEN, Birds of Singapore Island, 1927, p. 177, nog vermeld als *A. tiphia tiphia*, maar later afgescheiden. Er staat op p. 85—86 van het aangehaalde Bulletin Raffles Mus. een korte verhandeling over de variabiliteit van den vogel, die inderdaad zeer groot is.

6. *A. tiphia scapularis* (Horsf.).

Iora scapularis Horsfield, Trans. Linn. Soc. XIII, p. 152, 1821, Java.

Op Java. A. G. VORDERMAN: Soenther, Batavia (Batavia-sche vogels II, Natuurk. Tijdschr. Ned. Ind. 1882, p. 63; Wijnkoopersbaai, ibid. 1886, p. 78; Cheribon, ibid. 1891, p. 393; Banjoewangi, Litjin, ibid. 1898, p. 217.

M. BARTELS: Palaboehan, Tjiheulang, Liste der Vögel Java's, 1901, p. 154.

ROBINSON en KLOSS: Oedjoengteboe, Tjomas, Wijnkoopersbaai, Tjibodas, Karangbolong, Badjoelmati (Treubia V, 1924, p. 283).

BARTELS en STRESEMANN (Treubia XI, 1929, p. 125).

N. KURODA: Salemba, Weltevreden (Tori VI, no. 29, 1930, p. 77).

Uit deze localiteiten-opgave blijkt, dat *scapularis* over gansch Java verbreid is.

Op Bali. E. STRESEMANN: Boeileleng, Lumbanan, Tjelukan, Bawang (Gewoon in de kustvlakten, vooral in de nabijheid van het strand; gaarne in vruchtentuinen).

7. *A. tiphia micromelaena* Oberholser, Smiths. Misc. Coll. 76, no. 6, 1923, p. 7, Banka.

Op Sumatra, KLOSS, Treubia XIII, 1931, p. 339. Legt daar uit waarom hij dien naam van den Banka-vogel ook aan de Sumatraansche vogels geeft, waarvan er, volgens hem, eenige zijn in het Zoölogisch Museum te Buitenzorg afkomstig van Palembang, Medan en Atjeh. Vroeger noemden ROBINSON en KLOSS die Sumatraansche vogels *A. tiphia viridis* (Bp.), zie: Journ. Straits Branch Roy. As. Soc. no. 80, 1919, p. 109 en no. 81, 1920, p. 101 (Deli) en voorts in Journ. Fed. Mal. St. Mus. VIII, 1923, p. 343 en XI, 1924, p. 282. Zoo deden insgelijks VAN HEYST, Jaarbericht Cl. Ned. Vogelk. 1919, p. 24 (Deli), en de ondergeteekende in Ibis 1922, p. 669 (Atjeh).

VORDERMAN gaf den vogel van Sumatra op onder den naam van *Iora scapularis* Horsf. en vereenigde hem met die van Malakka, Borneo en Java (Nat. Tijdschr. Ned. Indië, 1889, p. 402). Dit is veel te algemeen geweest; men is het er thans over eens dat *scapularis* alleen voorkomt op Java en Bali, maar in VORDERMAN's tijd maakte men nog niet de fijnere subspecifische onderscheidingen van later.

8. *A. tiphia horizopectera* Oberholser, Smiths. Misc. Coll. 60, no. 7, 1912, p. 9. Telok Bluku, Nias.

Alleen van het eiland Nias bekend.

9. *A. tiphia aequanimis* Bangs, Bulletin Mus. of Compar. Zoöl. 65, no. 4, 1922, p. 81, Palawan.

Op Palawan, het lange eiland dat een verbinding vormt tusschen Borneo en de Philippijnen en ook faunistisch een tusschenland tusschen beide is, werd te Puerto Princesa in 1913 het type verzameld door den Gouverneur W. CAMERON FORBES en bevindt zich in het Museum of Comparative Zoology van Harvard College (Bulletin van dit Museum, 70, no. 4, 1930, p. 298).

Insgelijks aangetroffen op Dumarán, een klein eiland aan de oostpunt van Palawan. Dit is het oostelijkste punt waar een *Aegithina* is gevonden.

10. *A. tiphia viridis* (Bp.).

Iora viridis Bonaparte, Conspectus Avium I, 1850, p. 397 (ex TEMMINCK M. S. in Mus. Lugd.) Borneo.

Deze vogel, evenals *scapularis* van Java, is een subspecies van *tiphia*. Diagnose: Similis scapulari, sed subtus flaviore et rostro validiore.

Als verbreiding werd door SHARPE (Cat. B. Brit. Mus. VI, 1881, p. 11) opgegeven: Sumatra, Borneo, Palawan.

Voor wat Sumatra betreft, verwijs ik naar hetgeen boven geschreven is onder *A. tiphia micromelaena* Oberh.

De vorm van Palawan is (zie boven) afgescheiden van *viridis* onder den naam *aequanimis* Bangs (Zie Bulletin Raffles Museum no. 4, 1930, p. 61).

Viridis is dus beperkt tot Borneo; zie hier eenige localiteiten: Koetey, VORDERMAN, Nat. Tijdschr. Ned. Indië I, afl. 3, 1890, p. 399; geeft ook *A. viridissima* op voor dezelfde localiteit.

Pontianak, W. BLASIUS, Mitt. d. Geogr. Ges. und des Nat. Hist. Mus. zu Lübeck, II. Reihe, Heft X, 1896, p. 26.

Boven-Mahakam, voornamelijk aan de rivieren Blau, Long Tapai en Long Deho, FINSCH, Notes from the Leyden Mus. XXVI, 1905, p. 20. FINSCH geeft precies diezelfde plaatsen op voor *A. viridissima* (Bp.).

MOULTON, Handlist of the Birds of Borneo, in Journ. of the Straits Branch of the Royal As. Soc. no. 67, 1914, p. 162; algemeen zonder eenige juiste plaats.

SALVADORI, Sarawak, Uccelli di Borneo, Ann. Mus. Civico Stor. Nat. Genova V, 1874, p. 190, 191. Deze schrijver vermeldt de exemplaren van Sarawak als *Iora scapularis* en meent (p. 191) dat daartoe kunnen gebracht worden de vogels die BONAPARTE als *scapularis* aanzag. Wij weten nu, dat dit niet zoo is en dat de vorm van N.W. Borneo (Sarawak) *viridis* is.

CHASEN en KLOSS, Kudat en Rayoh (Noord-Borneo), Bull. Raffles Mus. no. 4, 1930, p. 61.

KLOSS, de Lawas-rivier en „Northern Boundary”, Treubia XII, 1930, p. 411.

SHARPE, het eiland Labuan (onder den naam *Iora scapularis*), Proc. Zool. Soc. London 1879, p. 339.

11. *A. tiphia zophonota* Oberholser, Smiths. Misc. Coll. vol. 76, no. 6, 1923, p. 8. Laham in Oost-Centraal Borneo.

RILEY, Pulo Eraban, eiland ten N.O. van Borneo, Proc. U.S. Nat. Mus. vol. 77, art. 12, p. 17, 1930.

12. *A. tiphia damicra* Oberholser, Smiths. Misc. Coll. vol. 76, no. 6, p. 6—7, 1923, Zuid-West Borneo.

KLOSS legt uit in Treubia XII, 1930, p. 411, waarom hij *zophonota* houdt voor gelijk aan *damicra*. Deze laatste heeft bladzijde-prioriteit en dus wordt *zophonota* een synoniem er van.

Pontianak, CHASEN en KLOSS, Treubia XIV, 1932, p. 15 (Coll. COOMANS DE RUITER 1931).

1. *A. viridissima viridissima* (Bp.).

Iora viridissima Bonaparte, Consp. Avium I, 1850, p. 397, ex TEMMINCK, Mus. Lugd. Sumatra, Borneo.

syn. *Iora chloroptera* Salvadori, Uccelli di Borneo, Ann. Mus. civico Stor. Nat. Genova V, 1874, p. 192.

Diagnose om dezen vogel te onderscheiden van *viridis*: Intense *viridis*, subtus vix pallidior, macula oculari crissoque flavis; alis albo-fasciatis, caudaque nigris.

Als habitat worden door SHARPE (Cat. B. Br. Mus. VI, 1881, p. 7) opgegeven: Borneo, Sumatra, Malakka, en wat Borneo betreft alleen Sarawak en Banjermasing als meer gedefinieerde localiteiten.

Dr VORDERMAN meldde Koetey voor *viridissima* en ook voor *viridis*, zie boven. Men kan daarover ook lezen Prof. W. BLASIUS t.a.p. Ik heb er boven reeds op gewezen dat Prof. O. FINSCH insgelijks voor beide dezelfde plaatsen opgaf en

BLASIUS schreef over deze zaak in Verhandlungen der K. K. Zoöl. Bot. Ges. Wien, XXXIII, 1882, p. 56—58 een betoog dat te lang is om hier weer te geven.

MOULTON (t.a.p.) geeft beide voor Borneo, zonder juiste plaatsen en CHASEN en KLOSS (Bull. of the Raffles Mus. Singapore, no. 4, 1930, p. 60—61) geven voor beide vormen dezelfde localiteiten op: Kudat, Rayoh en Banguay = Banggai en zoo is het ook voor het eiland Labuan. Van dit eiland schreef de Gouverneur USSHER aan SHARPE: This bird is very scarce, and it is the only example I have procured. Zie SHARPE, List of the Birds of Labuan Island, Proc. Zool. Soc. London 1879, p. 339.

Overall werd dus *viridissima* op dezelfde plaatsen aange troffen als *viridis*, waaruit volgt, dat het twee verschillende species geldt, dat *viridissima* dus geen subspecies kan zijn van *tiphia*, zooals door sommigen werd aangenomen (Treubia XII, 1930, p. 411). Men is het tegenwoordig daarover eens.

Ook Sumatra wordt door *viridissima* en *viridis* bewoond, maar voor *viridis* moet gelezen worden *micromelaena* Oberholser, zooals reeds is uiteengezet.

VAN HEYST (Jaarbericht Club Ned. Vogelk., 9, 1919, p. 24) geeft voor Deli *viridissima* op en voor dezelfde streek ook *viridis*. ROBINSON en KLOSS (Journ. Fed. Mal. St. Mus. VIII, 1923, p. 343 en ibid. XI, 1924, p. 282) doen hetzelfde voor de Padangsche Bovenlanden naar aanleiding van de collectie JACOBSON, „who in the same area collected *viridis* too.” Uit Atjeh gemeld in Treubia XIII, 1931, p. 339.

Viridissima is op Riouw (Rhio-Lingga) inheemsch (Bull. Raffles Mus. no. 4, 1930, p. 60) en insgelijks op Billiton (ibid. no. 5, 1931, p. 118 en Treubia XIII, 1931, p. 296).

Voor Malakka geven ROBINSON en KLOSS, Birds from the northern portion of the Malay Peninsula (Ibis 1911, p. 55) *viridissima* op voor Trang en insgelijks *A. tiphia*; voor Kohlak en Trang (Ibis 1918, p. 197) en voor het eiland Terutau (ROBINSON, Journ. Fed. Mal. St. Mus. VII, 1917, p. 171) terwijl Graaf N. GYLDENSTOLPE in Ibis 1920, p. 489, schreef bij *viridissima*: Northern limits of range not definitely ascertained; hij vond *A. tiphia tiphia* „fairly common throughout Siam.”

En verder vermelden ROBINSON en KLOSS (Journ. Nat. Hist. Soc. Siam. V, no. 3, 1924, p. 255) *viridissima* van Tapli en Pakchan in Peninsulair Siam.

Niet ontbreekt *viridissima* in den tegenover Tenasserim gelegen Mergui-archipel, meegedeeld door HUME, Stray Feathers, V, 1877, p. 427, en HUME en DAVISON, *ibid.* VI, 1878, p. 327.

Insgelijks OATES, Birds of British Burmah, vol. II, p. 201, 1883. — Junk Seylon (= Salanga = Puket) ROBINSON en KLOSS, Journ. Nat. Hist. Soc. Siam III, 1919, p. 106; Patiyu, BAKER, p. 192, *ibid.* Verder schreef BAKER in zijn Fauna of Br. Indian Birds, I, p. 343, 1922, voor *viridissima*: Burmah, Siam and Malay Peninsula.

2. *A. viridissima nesiotica* Oberholser, Smiths. Misc. Coll. no. 7, 1912, p. 10, eiland Tana Bala in de Batu-groep ten westen van Sumatra; coll. W. L. ABBOTT.

3. *A. viridissima thapsina* Oberholser, Bull. 98 U. S. Nat. Mus. 1917, p. 40, Pulo Siantan (Anamba-eilanden).

CHASEN en KLOSS schrijven in Journ. Mal. Br. Roy. As. Soc. VI, part III, 1928, p. 57, dat zij geen kleurverschillen kunnen vinden tusschen dezen vorm en de vogels van Sumatra en Borneo, maar niet anders dan een eenigszins grootere afmeting.

OBERHOLSER, Bull. 159, 1932, p. 75, U.S. Nat. Mus., rekent de exemplaren van Bunguran (Natuna-eilanden) eveneens tot zijn subspecies *thapsina*.

***A. migrolutea* (Marsh.).**

Iora migrolutea Marshall, Stray Feathers 1876, p. 410.

SHARPE geeft in zijn bewerking in Cat. B. Br. Mus. VI, 1881, p. 12 en 13, alleen de beschrijving en verbreiding weer, die hij ontleende aan HUME, Stray Feathers 1877, p. 134, 411 en 1878, p. 454, 1879, p. 99, een groot aantal localiteiten in het westen van Britsch-Indië. Een van die plaatsen is Cutch en STUART BAKER deelt mede dat de soort daar een gewone broedvogel is (Ibis 1906, p. 112). Dat is al wat mijn literatuur mij geeft. Mogelijk is het een subspecies van *tiphia*, maar ik kan dit niet uitmaken.

***A. philipi* Oustalet**, Nouvelles Archives Mus. Paris 1885, p. 285—286, Annam (Indochine française).

Van dezen vorm heb ik niets kunnen vinden, zoodat ik niet weet wat er mede bedoeld wordt, maar ik houd het er voor dat het een synoniem is van een andere soort of mogelijk betreft een of meer aberrante exemplaren van de gewone *tiphia*?

(Wordt vervolgd).

Afgesloten 30 Juni 1933.